

a hűségesen megélt hétköznappal. Továbbá a bűvölet gyakran azt jelenti, hogy a gondolkodás behódol a látványosságoknak.

Vallási barlangom azért is otthonos számomra, mivel meglehetősen megosztom másokkal. Ott együtt vagyok élő és elhunyt testvéreim hitbeli vendéglőjében. Az elhunytak előmelegítették számomra a zsoltárokat, amelyeket hallok és imádkozom. Testvéreim, akikkel együtt énekel az istentiszteleten, megfényszerítik az én érdes hangomat. A hit nehéz dolog, és nem tudom egyedül hordozni terhét. Nem is kell, mert testvéreim a támaszaim. Ebben a rókalyukban nem kell saját hitem egyeduralkodójának lennem. Micsoda megkönnyebbülés!

Most másik néven nevezem meg ezt a rókalyukat: Egyház! Nem, nem vagyok egészen otthon ebben az

egyházban. De nem is kaptunk ígéretet arra, hogy valahol egészen otthon leszünk. Ez csak afféle nyers téglalap épülete annak a hazának, amelyet várunk. Az ilyen nyers épületben talán többet lát az ember, mint a kész, befejezett, szép házban. Látjuk, mi hiányzik még, és nincs még meg. És ezáltal arra a másik házra utal – jobban mondva arra a másik városra, ahol „letörölnek a szemünkről minden könnyet, és halál nem lesz többé, sem bánat, sem jajgatás, sem fájdalom” (Jel 21,4). Addig minden otthon inkább csak szállás, mint igazán lakható hely, de legalább mint ilyenek léteznek.

Fulbert Steffensky

Forrás: Publik-Forum Extra, 2013/9

A nagy kivonulás

Tömeges kilépés a német egyházakból

AZ IDŐKÖZBEN ELHUNYT MÜNSTERI SZOCIÁLETIKUS, Franz Groner már 1971-ben így kommentálta a katolikus egyházból történő kilépések számát: „Az benne az ijesztő, hogy a hanyatlásban állandó a folytonosság.” Groner látta az istentiszteleteken rendszeresen résztvevők egyre kisebb arányát: 1954-ben 49,2% volt, 1964-ben 43,4% és 1969-ben azért még 39,2%. „Könnyen ki lehet számítani, hány katolikus fog részt venni a vasárnapi szentmisén tíz, húsz, harminc év múlva, ha így folytatódnak a dolgok”, vélte Groner. A valóság felülmúlta az ő félelmét: a vasárnapi istentiszteletek látogatóinak aránya 2014-ben sok püspökség területén 10% alatt volt. A Német Püspöki Konferencia azonban csupán ezt fűzte hozzá: „Még mindig sok ember mozdul meg vasárnapról vasárnapra; olyan szám ez, amelyet nem kell szégyellnünk az egyéb rendezvények résztvevőinek száma mellett, például a sportesemények vagy a múzeumlátogatások összefüggésében.”

Feltűnő, hogy a püspökök szemmel láthatóan meg sem kérdezik, ki mozdul meg vasárnaponként, és ki nem; 2012-ben a 16-29 éves katolikusok 4%-a volt ilyen, az azonos korú evangélikusoknak pedig csak 1%-a. Velük szemben tízszer annyi 60 év fölötti áll a katolikusoknál, evangélikus oldalon pedig egyenesen tizenöt-ször annyi. Ez a korszerkezet nemcsak azért probléma, mert a templomlátogatóknak hosszú távon nincs utánpótlásuk, hanem azért is, mert az előregedés meghatározza az istentiszteletek megformálását, illetve a fiatalabbak érzéseit, akiknek az a benyomásuk, hogy nyugdíjasok rendezvényén vesznek részt. Az erős infrastruktúra és a nagy számú személyzet bevetése ellenére – a hitoktatástól az ifjúsági szervezetekig – egyik egyháznak sem sikerül megállítania a fiatalabbak évek óta felismerhető elvándorlását. Ezért egy *Detlef Pollack* és *Rosta Gergely* által készített, hosszabb időszakot felölelő tanulmányban (*A vallás a modern korban*, 2015) ez áll: „A templomba járás a jövőben is tovább fog esni, sőt, ez a visszaesés még gyorsulni fog.”

Pollack és Rosta „az egyházak belső kiüresedéséről” beszél, mondván, ezek „mint tagsággal bíró szervezetek

kifelé jobban állnak, mint belső viszonyaikat tekintve”. Ezen túlmenően a kutatók felmérésekkel bizonyítják, hogy „a templomba járás statisztikailag kimutathatóan szoros összefüggésben áll más vallási gyakorlatokkal”, másképpen kifejezve: aki nem jár istentiszteletekre, az ritkábban imádkozik is, nemigen kereszttelteti meg a gyerekeit, és kevésbé él más vallási kínálatokkal is.

TEKINTETTEL ENNEK A HELYZETNEK A DRÁMAISÁGÁRA, meglepő, hogy a püspökök a múzeumlátogatók és a sportesemények nézőinek számával mérik a misére járók számát, s ily módon az almát a körtével hasonlítják össze. Egy múzeum vagy egy mérkőzés megtekintése ugyanis önkéntes szabadidős tevékenység, a vasárnapi mise látogatása ellenben – eltérően az evangélikusoktól – kötelesség a katolikusok számára: „Aki szándékosan nem tesz eleget e kötelezettségnek, súlyos bűnt követ el”, áll a Világkatekizmusban, „mivel már nem fejezi ki odatartozását és hűségét Krisztushoz és az ő egyházához”. Persze az egyház legtöbb tagja semmibe veszi ezt a kötelezettséget. Feltehetően éppoly kevésbé tudnak róla, mint a „súlyos” és a „bocsánatos” bűnök megkülönböztetéséről. És végképp nem fogadják el az ezek mögött álló gondolkodási modelleket: „A meg nem gyónt súlyos bűnök megfosztanak minket az Istennel való közösségtől, és ezáltal képtelenné tesznek minket az örök életre”, mondja a Világkatekizmus. De nem veszítette-e el régóta érvényességét a mennyország, a tisztító tűz és a pokol megkülönböztetése is, jóllehet e különbségtétel hivatalosan még mindig érvényben van? A gyónást gyakorlatilag már egyáltalán nem gyakorolják – egyébként a legtöbb lelkipásztor sem, amint egy új tanulmány tájékoztat róla. Rögzítsük: A legtöbb katolikus vasárnaponként súlyos bűnt követ el, amelyet nem gyónnak meg, amivel negatív túlvilági státust vonnak magukra – bár ebben persze a legtöbb teológus sem hisz.

E néhány tényállás alapján is érezzük: mifelénk véget ért egyfajta egyházi élet – és ezzel véget érnek a hozzá kapcsolódó kötelezettségek is. Az egyház tagjai

nem hagyják, hogy az egyház rendszabályozza testüket és cselekedeteiket, de még vallásgyakorlásukat sem. És minél fiatalabbak, annál kevésbé.

A szemünk előtt megy végbe az egyháznak mint normaállító és szankciókra képes intézménynek az összeomlása, legalábbis abban a formájában, amivé évszázadok alatt – és különösen a 19. század közepe óta – fejlődött. Meglehető, az egyházi normák még kötelező erőt igényelnek maguknak a hivatalos egyházi szövegekben, de már nincs befolyásuk az emberek viselkedésére.

MANAPSÁG NÉMETORSZÁG LAKOSSÁGÁNAK legnagyobb része, azaz 34%-a felekezeti nélküli, avagy „felekezettől mentes”, ahogyan az ország keleti részében még mindig szívesen mondják. Az evangélikus (28,4%) és a katolikus (29,5%) egyháztagnak részaránya 60% alá esett, és az ortodox egyház (2,1%), az evangélikus szabadegyházak és más keresztény közösségek (1%) tagjaival együtt sem alkotja a népesség kétharmadát. Csak a keresztelesek száma viszonylag stabil, még ha az egykor magasabb katolikus kereszteleési szám az 1970-es évek második fele óta az alacsonyabb evangélikus szintre állt is be. 2010 és 2014 között több mint 800 000 gyermeket kereszteltek katolikusnak, de ugyanezen időszakban 1,2 millió katolikusot temettek el egyháziilag. Ha hozzászámítjuk azokat a megkereszteltek is, akik nem igényelnek egyházi temetést (jó 10%, és a tendencia erősödik), és ezt kiegészítjük az egyházból való kilépésekkel, akkor a katolikus egyháznak az utóbbi öt évben mintegy 1,3 millió tagja elvesztését kellett elkönyvelnie Németországban. Az egyházba történő (újbóli) belépések szá-

ma csekély – határozottan kevesebb, mint az evangélikus oldalon.

Erősen visszaesett az egyházi esküvők száma is. Az 1970-es évek kezdetén még szűk két harmadát egyháziilag kötötték meg azon házasságoknak, amelyekben legalább az egyik fél katolikus volt; ez ma az egy harmadot sem éri el. Éppen csak valamivel jobb az arány evangélikus részről. Ebben több tényező játszik közre. Eltűnően van az a készség, hogy az emberek egyáltalán megházasodjanak. Az egyházi szertartással szembeni fenntartások éppúgy belejátszanak, mint az újraházasodás katolikus tilalmának akadálya. Az egyházi esketések számának visszaesése a családfelfogás, és különösképpen a szexuálisan megalapozott házasság és partnerség elvilágiasodását is tükrözi. Az emberek nem kívánják a lelkészek jelenlétét a házasság létrejöttkor, sőt azt is lehet, hogy még Isten tekintélyének sem kívánják alárendelni partneri kapcsolatukat. A testtel, a szexualitással, a partnerséggel, a házassággal és a családdal összefüggő kérdések már régóta mind elszakadtak az egyházi normáktól.

LEHETSÉGES, HOGY AZ EGYHÁZI ESKÜVŐK iránti csökkenő érdeklődésben a szertartásfelfogás változása is megmutatkozik, aminek az egyház felelősök nem akarnak megfelelni. A szertartásoktól manapság nem annyira azt várják el az emberek, hogy a kollektív hagyományba betagozódást jelképezzék, hanem inkább azt, hogy esztétikusan juttassák kifejezésre egy kapcsolat személyes és eseményszerű páratlanságát. Ezen a ponton összeütközésbe kerül egy viszonylag új szertartásfelfogás az egyházak szertartásértelmezésével. Minél fiatalabb valaki, annál inkább kész a vallások szabad piacán, nem egyházi szolgáltatóktól beszerezni az életfordulók szertartásait.

2014-ben 217 716 katolikus jelentette be kilépését az egyházból, és vetette le ezzel minden egyházi kötődését. Ez jóval meghaladta az 1992-es csúcserőértéket, amikor is 190 000 volt a kilépések száma. A Német Evangélikus Egyház kerekén 410 000 tagját veszítette el 2014-ben, ebből 240 000-t kilépések révén. Tekintettel ezekre a számokra – amilyeneket eddig még sosem regisztráltak ezen a tájon –, az egyházak nemcsak kulturális, hanem szociális kötőerejükből is veszítenek. Még sok tagjuk van, a jó gazdasági helyzet miatt anyagilag még jól állnak, de egyre terjed bennük a közömbösség és a tancstalanság. Az egyház sok tagja számára már nem létezik olyan cél, amely ténylegesen összekötné őket az egyházzal, és amelynek érdekében megérné erőfeszítéseket tenniük. A többség csak olyan intézményt lát az egyházban, amely bizonyos helyzetekben szolgáltatásokat nyújt, különben pedig sok alternatívát lát maga előtt ahhoz, hogy kitöltse életének idejét. Egyre kevesebben tudnak hinni abban, hogy életük abban az Istenben teljesedik be, aki Jézus által ismertette meg magát.

Michael N. Ebertz

A szerző 1953-ban született, szociológus és teológus, a Freiburgi Katolikus Főiskola professzora, kutatási területe a vallásszociológia.

Forrás: Publik-Forum, 2015/18

